

**Azərbaycan Respublikası Vergilər Nazirliyinin
Tədris Mərkəzi**

“Kapitalın və öhdəliklərin uçotu” mövzusu üzrə

TƏLİM MATERIALI

Dinləyicilər	orta və kiçik menecerlər (mütəxəssislər);
Təhsilalma forması	əyani;
Tədris müddəti	2 saat;
Müəllif	Tanrıverdiyev Qalib Əziz oğlu., İqtisadiyyat və menecment kafedrasının dosenti;

Tədrisin məqsədi – Kapitalın və öhdəliklərin uçotu haqqında dinləyiciləri marifləndirmək, onların uçotunu həm nəzəri, həm də praktiki cəhətdən izah etməkdir. Dinləyicilər təlimin sonunda kapitalın və öhdəliklərin uçotunu həm nəzəri, həm də praktiki cəhətdən bilməlidirlər.

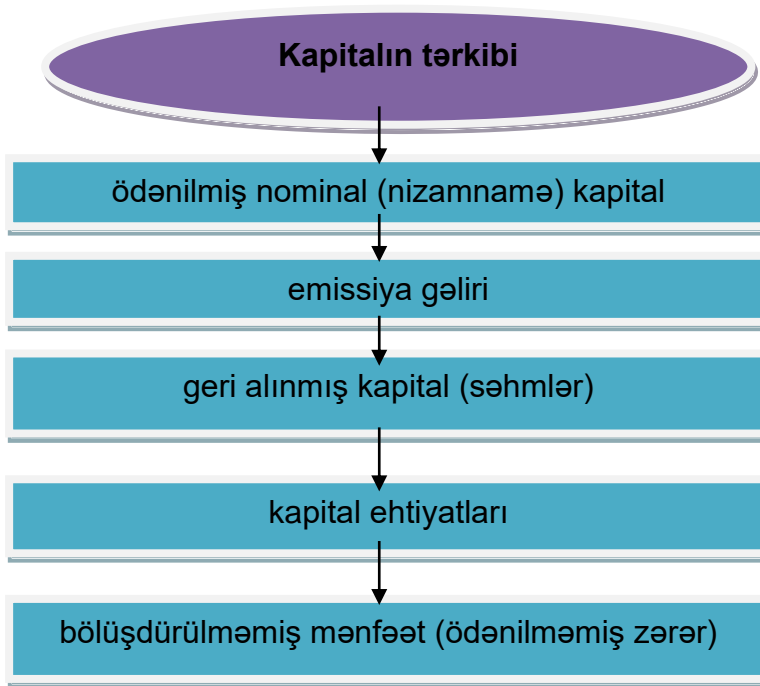
MÜNDƏRİCAT

1. Kapital.....	3
2. Ödənilmiş nominal (nizamnamə) kapital.....	3
3. Emissiya gəliri.....	4
4. Geri alınmış kapital (səhmlər).....	4
5. Kapital ehtiyatları.....	4
6. Bölüşdürülməmiş mənfəət (ödənilməmiş zərər).....	5
7. Uzunmüddətli faiz xərcləri yaradan öhdəliklər.....	6
8. Uzunmüddətli qiymətləndirilmiş öhdəliklər.....	8
9. Təxirə salınmış vergi öhdəlikləri.....	9
10.Sair uzunmüddətli öhdəliklər.....	9
11.Qısamüddətli faiz xərcləri yaradan öhdəliklər.....	10
12.Qısamüddətli qiymətləndirilmiş öhdəliklər.....	11
13.Əmlak və şəxsi sığorta üzrə hesablaşmalar.....	11
14.Vergi və sair məcburi ödənişlər üzrə öhdəliklər.....	12
15.Sosial sığorta və təminat üzrə öhdəliklər.....	12
16.Sair qısamüddətli öhdəliklər.....	13
17.Kapitalın və öhdəliklərin uçotunun mənfəət vergisinin bəyannaməsi ilə uzlaşdırılması.....	13

I.Kapital

Hesablar planının 3-cü bölməsi kapital adlanır.

Kapital (xalis aktivlər) – bütün öhdəliklər çıxıldıqdan sonra, müəssisənin aktivlərinin dəyəridir.

II.Ödənilmiş nominal (nizamnamə) kapital

Nizamnamə kapitalı təsis sənədlərinə uyğun olaraq təsisçilər tərəfindən təsərrüfat fəaliyyətinin təmin edilməsi üçün nəzərdə tutulan pay qoyuluşların həcmi əks etdirir.

Nizamnamə kapitalının vəziyyəti və hərəkəti haqqında məlumatı ümumiləşdirmək üçün hesablar planında 30-cu maddədə 301 № li “Nominal (nizamnamə) kapitalı və 302№ li “Nominal (nizamnamə) kapitalın ödənilməmiş hissəsi” hesabları nəzərdə tutulmuşdur. Təsisedici sənədlərdə göstərilən məbləğ müvafiq hesabların qalığına uyğun olaraq olmalıdır. Nizamnamə kapitalını uçota alan hesab üzrə yazılışlar, daha doğrusu, onun artması və azalması yalnız təsisedici sənədlərdə dəyişiklik edildikdən sonra müəyyən edilmiş qaydada aparılır. Nizamnamə fondunun yaradılma qaydası qanunverici və təsisedici sənədlərlə nizamlanır. Mühasibat uçotu subyektinin nizamnamə (nominal) kapitalının ümumi dəyəri müəyyən edildikdə 302 Nəli hesabın müvafiq subhesablarının debeti və 301 Nəli hesabın müvafiq subhesablarının krediti üzrə mühasibat yazılışı verilir.

Analitik uçot müəssisənin təsisçiləri, kapitalın yaradılması mərhələləri və səhmlərin növləri üzrə aparılır.

DT	KT	Məbləğ	Əməliyyatın açılışı
302	301	10.000,00	Təsis sənədlərinə uyğun məbləğdə nizamnamə kapitalı əks etdirilir
302	301	10.000,00	Mühasibat uçotu subyektinin nizamnamə (nominal) kapitalının ümumi dəyəri müəyyən edildikdə
111	302	5.000,00	Təsisçi tərəfindən avadanlıq qoyulub
223	302	2.000,00	Təsisçi tərəfindən hesablaşma hesabına pul vəsaiti verilib
341,343	301	6.000,00	Bölüşdürülməmiş mənfəət hesabına nizamnamə kapitalının artması əks etdirildikdə

301	302	5.000,00	Təsisçi öz vəsaitini geri götürdükdə nizamnamə kapitalının azalması əks etdirildikdə
-----	-----	----------	--

Müəssisənin fəaliyyət istiqaməti, idarə edilməsi, təsisçilərin hüquqları, gəlirin bölüşdürülməsi, nizamnamədə dəyişikliklər edilməsi, yığıncaqların keçirilmə qaydası, rəhbər işçilərin təyin edilməsi, müəssisənin ləğv edilmə qaydası və s. təsis müqaviləsində öz əksini tapır. Müəssisənin ali orqanı təsisçilərin ümumi yığıncağıdır. Hər hansı bir qərarın qəbul edilməsi yığıncağın protokolunda qeyd olunur.

III.Emissiya gəliri

Emissiya gəliri hesablar planının 31-ci maddəsində 311 Nöli "Emissiya gəliri" hesabında uçota alınır.

Emissiya gəliri- səhmin satış qiymətinin nominal dəyərindən artıq məbləğidir. Satış qiyməti nominal dəyərdən artıq olduğu halda yaranır. Adi və imtiyazlı səhmlər üçün 311-1 və 311-2 Nöli subhesablardan istifadə etmək olar.

Emissiya güzəşti- səhmin satış qiymətinin nominal dəyərindən az olan məbləğidir. Satış qiyməti nominal dəyərdən az olduğu halda yaranır. Keçmiş illər üzrə bölüşdürülməmiş mənfəət (ödənilməmiş zərər) yaxud hesabat dövründə xalis mənfəət hesablarına silinir.

DT	KT	Məbləğ	Əməliyyatın açılışı
302	301	14.000,00	Nominal dəyəri 2,00 manat olmaqla 7000 ədəd səhm buraxılıb
223	302	12.000,00	Bundan hər biri 3,00 manat olmaqla 6000 ədəd səhm satılıb
223	311	6.000,00	Emissiya gəliri əks olunur
302	301	14.000,00	Nominal dəyəri 2,00 manat olmaqla 7000 ədəd səhm buraxılıb
223	302	9.000,00	Bundan hər biri 1,50 manat olmaqla 6000 ədəd səhm satılıb
341, 343	302	3.000,00	Emissiya güzəşti silinir

IV.Geri alınmış kapital (səhmlər)

Hesablar planına uyğun olaraq 32-ci maddədə 321Nöli hesabda "Geri alınmış kapital (səhmlər) uçota alınır. Adi və imtiyazlı səhmlər üçün 321-1 və 321-2Nöli subhesablardan istifadə etmək olar. Müəssisə gələcəkdə yenidən buraxmaq və ya ləğv etmək məqsədilə öz səhmlərini geri ala bilər.

DT	KT	Məbləğ	Əməliyyatın açılışı
302	301	14.000,00	Nominal dəyəri 2,00 manat olmaqla 7000 ədəd səhm buraxılıb
223	302	14.000,00	Hər biri 3,00 manat olmaqla hamısı satılıb
223	311	7.000,00	Emissiya gəliri nəzərə alınır
321	223	10.000,00	Hər səhmə 3,00 manat ödəməklə 5000 ədəd səhm geri alınıb
311	223	5.000,00	Emissiya əks olunur
301	321	10.000,00	Səhm geri alındıqda nizamnamə kapitalı azalır
223	321	10.000,00	Səhm geri alındığından 0,50 manat artıq olmaqla yenidən buraxılıb
223	311	2.500,00	Emissiya gəliri nəzərə alınır

V.Kapital ehtiyatları

Qanunverici və təsisədiçi sənədlərlə müvafiq olaraq yaradılan kapital ehtiyatları hesablar planının 33-cü maddəsində uçota alınır.

Aktivlər yenidən qiymətləndirildikdə 331№li hesabın kreditinə yazılır. Bu ehtiyat səhmdarlar arasında bölüşdürülmür. İlk balans dəyəri arasındakı fərq “Mənfəət və zərər haqqında hesabat”da yox, “Kapitalda dəyişikliklər haqqında hesabat”da göstərilməlidir.

Xarici valyuta ilə əməliyyatların aparılması nəticəsində manata nisbətən yaranan məzənnə fərqləri 332№li hesabın debetinə, yaxud kreditinə yazılır. Müsbət məzənnə fərqi nəticəsində yaranan gəlirin səhmdarlar arasında bölüşdürülməsi mümkündür.

333№li “Qanunvericilik üzrə ehtiyat” hesabında AR-nın qanunlarına uyğun yaradılmış səhmdarlar arasında bölüşdürülməsi mümkün olmayan ehtiyatlar uçota alınır.

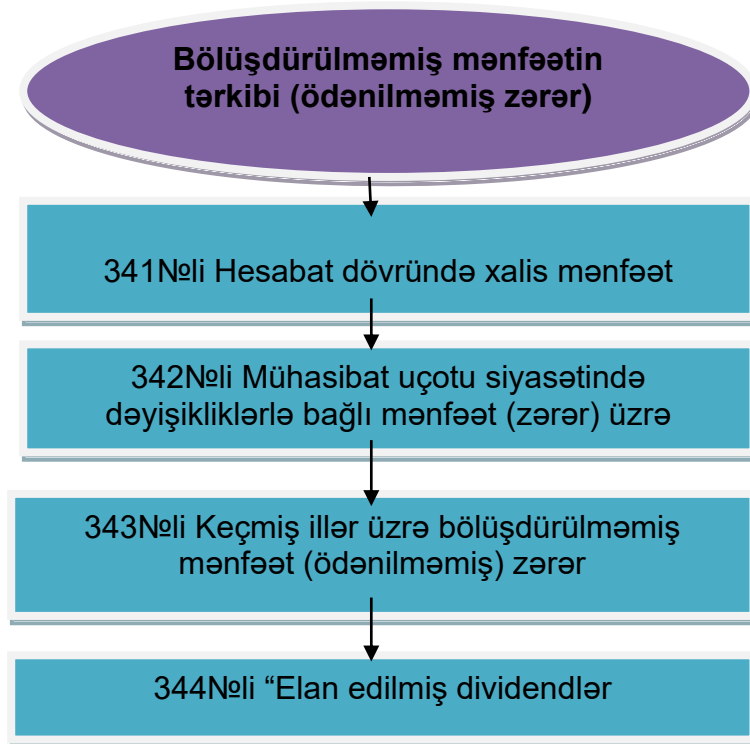
Müəssisənin nizamnaməsi əsasında yaradılan səhmdarlar arasında bölüşdürülməsi mümkün olmayan ehtiyat 334№li “Nizamnamə üzrə ehtiyat” hesabında uçota alınır.

Müəssisənin öz istəyi ilə yaranan, təyinatından asılı olaraq bölüşdürülməsi mümkün olmayan ehtiyatlar 335№li “Digər ehtiyatlar hesab”ında uçota alınır.

DT	KT	Məbləğ	Əməliyyatın açılışı
111	331	7.580,50	İstehsal avadanlığı yenidən qiymətləndirilib
223	332	184,00	Xarici valyutanın məzənnəsinin artması nəticəsində bank hesablaşma hesablarında yaranan müsbət məzənnə fərqi
332	501	1.785,00	Qısamüddətli bank krediti üzrə mənfi məzənnə fərqi
343	333	11.200,00	Bölüşdürülməmiş mənfəət hesabına qanunvericilik üzrə ehtiyat yaradılır
333	343	4.250,70	Ehtiyatın istifadə edilməmiş hissəsi geri qaytarılır
341	334	7.140,00	Xalis mənfəət hesabına nizamnamə üzrə ehtiyat yaradılır
343	335	40.000,00	Gələcəkdə hər hansı bir bahalı aktivi almaq üçün bölüşdürülməmiş mənfəət hesabına digər ehtiyatlar yaradılır
335	201	6.645,00	Təbii fəlakətdən dəyən ziyan ehtiyat fondu

VI. Bölüşdürülməmiş mənfəət (ödənilməmiş zərər)

Bölüşdürülməmiş mənfəət (ödənilməmiş zərər) hesablar planının 34-cü maddəsində uçota alınır.

Bölüşdürülməmiş mənfəətdə yaranan müsbət fərq səhmdarlar arasında paylana bilər. Bu da onu digər kapital ehtiyatlarından fərqlənir. Zərər mənfəətdən çox olduqda müvafiq ehtiyat üzrə məbləğ mənfi olur.

Dividendlər xalis mənfəətin hesablanması vaxtı "Mənfəət və zərər haqqında hesabat"da xərc kimi yox, bölüşdürülməmiş mənfəətdən pay kimi çıxılaraq, Kapitalda dəyişikliklər haqqında hesabatda ayrıca qeyd olunmalıdır.

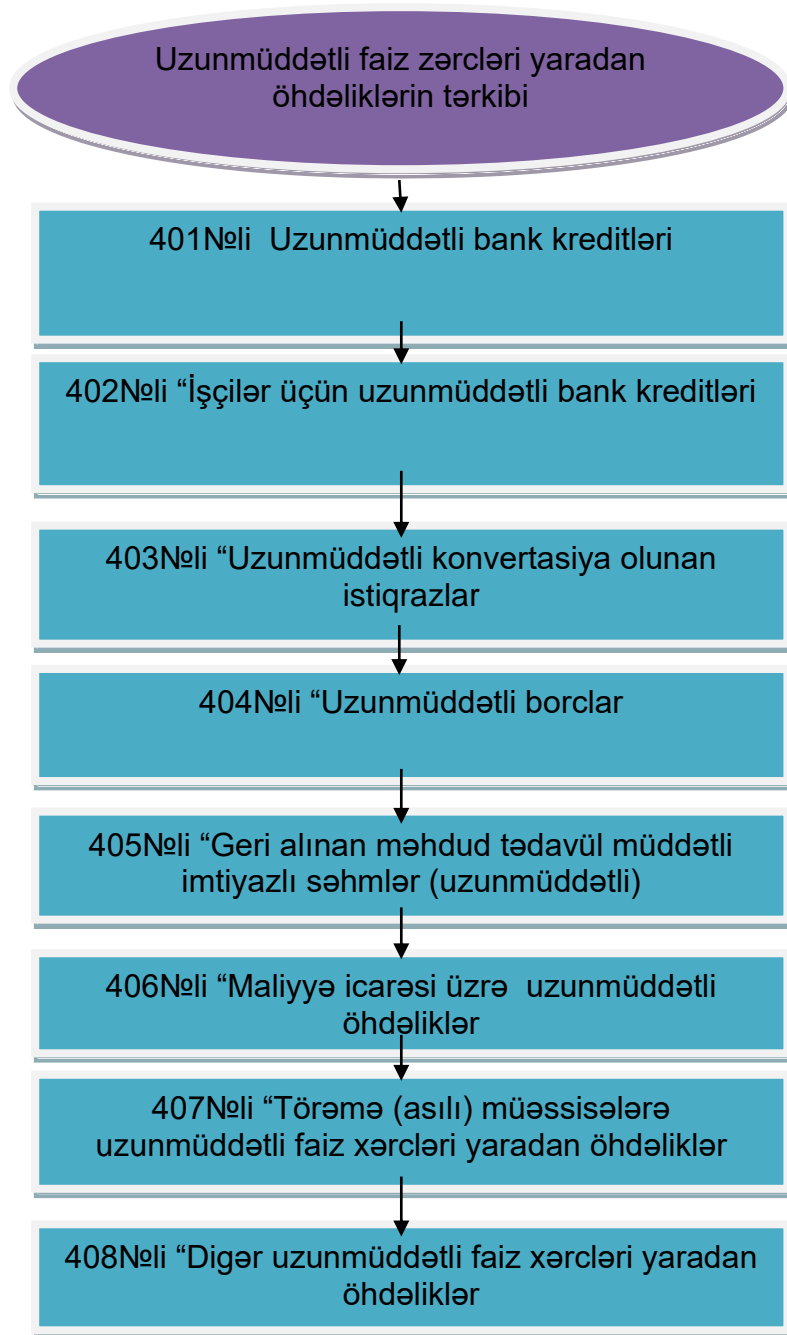
DT	KT	Məbləğ	Əməliyyatın açılışı
341	801	2.785,00	Zərələ işlədikdə ümumi mənfəət (zərər) hesabı xalis mənfəət (zərər) hesabına silinir
801	341	28.953,40	Mənfəətlə işlədikdə ümumi mənfəət (zərər) hesabı xalis mənfəət (zərər) hesabına silinir
341	112	745,00	Qeyri-istehsal təyinatlı əsas vəsaitlərə köhnəlmə hesablandıqda
343	221	2.785,00	Qeyri-istehsal xərcləri ödənilir
343	521	3.475,15	Vergi orqanı tərəfindən cərimə hesablanıb
344	534	11.440,00	Dividendlər hesablanıb
534	521	945,00	Dividendlərdən vergi hesablanıb
534	223	10.495,00	Dividend ödənilir

Uzunmüddətli öhdəliklər

Hesablar planının 4-cü bölməsində müddəti 12 aydan (1 ildən) artıq olan uzunmüddətli öhdəliklər uçota alınır.

VII.Uzunmüddətli faiz xərcləri yaradan öhdəliklər

Uzunmüddətli faiz xərcləri yaradan öhdəliklər hesablar planının 4-cü bölməsinin 40-cı maddəsində uçota alınır.

Uzunmüddətli öhdəliklərin müddəti adətən 12 aydan (1 ildən) artıq olmalıdır.

Müəssisənin bankdan götürdüyü 12 ay müddətindən artıq kreditlər 401Nəli hesabda əks etdirilir. Müvafiq hesabda müəssisənin ölkə ərazisindəki və xarici banklardan milli və xarici valyutalarla aldığı müxtəlif uzunmüddətli kreditlərin vəziyyəti və hərəkəti uçota alınır. Kreditləşmə, kreditlərin sənədləşdirilməsi və onların ödənilməsi qaydaları bankın bu haqda olan müvafiq qaydaları və kredit müqavilələri ilə nizamlanır. Vaxtında ödənilməmiş bank kreditləri ayrıca uçota alınır.

Kreditlər alındıqda 401Nəli hesabın kreditinə, ödəniş mənbəyini uçota alan hesabların debetinə yazılır. Kredit faizi ödənmə vaxtından asılı olmayaraq aid olduğu ayın xərclərinə daxil edilir.

Misal. Müəssisə illik 15% olmaqla 16 ay müddətinə 50.000,00 manat kredit götürüb. Müqavilənin şərtinə görə kredit və faiz müddətin sonunda ödənilməklə yanaşı, kreditin gecikdirilən hər günü üçün 0,1% cərimə hesablanır. Kredit məbləği 18 gün gec ödənilib. Bu halda baş verən mühasibat yazılışlarını təqdim edək.

DT	KT	Məbləğ	Əməliyyatın açılışı
223	401	50.000,00	Kredit alınıb
721	434	625,00	Kredit faizi hesablanıb (bu yazılış 16 ay ərzində hər ay təkrar olunur)
434	223	10.500,00	Kredit faizi ödənilib
341	537	900,00	Cərimə hesablanıb (50.000,00 X 0,1% X 18)
537	223	900,00	Cərimə ödənilib
401	223	20.000,00	Kredit ödənilib

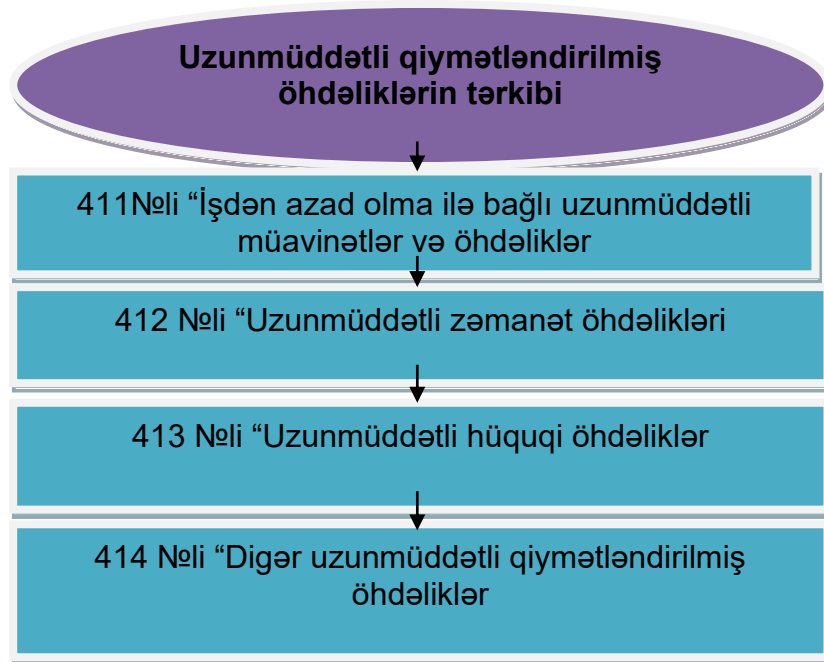
Uzunmüddətli kreditlər üzrə analitik uçot kreditlərin növləri, onları verən banklar, valyuta növü və s. üzrə aparılır.

Müəssisənin işçilərinə fərdi mənzil tikintisi, bağ evlərinin tikintisi və s. məqsədlərlə borc vermək, həmçinin kreditə satılmış mallara görə ticarət təşkilatlarına ödəniləsi məbləğlər üçün müəssisənin aldığı bank kreditlərinin vəziyyəti haqqında məlumatların uçotu 402 Nəli "İşçilər üçün uzunmüddətli bank kreditləri" hesabında aparılır.

Kreditləşmə, kreditlərin sənədləşdirilməsi və onların ödənilməsi qaydaları bankların normativ sənədləri və kredit müqavilələri ilə nizamlanır.

VIII.Uzunmüddətli qiymətləndirilmiş öhdəliklər

Hesablar planına uyğun olaraq uçota alınan Uzunmüddətli qiymətləndirilmiş öhdəliklər 41-ci maddədə uçota alınır.

Misal: Müəssisə 1 ədədinin qiyməti 74,20 olmaqla avtomobil üçün maqnitofon istehsal edir. Alıcılara zəmanət verməklə il ərzində 16500 ədəd satılıb. Sonda məlum olur ki, 100 ədədi standartla uyğun gəlmədiyindən müştərilərin pulu geri qaytarılmalı yaxud dəyişdirilməlidir. Bu halda müəssisənin 7.420,00 manat (100 X 74,20) qiymətləndirilmiş öhdəliyi yaranır.

DT	KT	Məbləğ	Əməliyyatın açılışı
202	411	12.741,00	İşdən azad edilmə ilə bağlı müavinət hesablanıb
411	221	9.450,65	Müavinətin bir hissəsi ödənilib
202	412	7.420,00	Uzunmüddətli zəmanət öhdəliklərinə görə hesablanıb
341	412	1.410,50	Xalis mənfəət hesabına
412	223	8.830,50	Ödənilib
343	413	6.210,00	Bölüşdürülməmiş mənfəət hesabına hüquqi xidmət üzrə öhdəlik ödənilib
413	223	6.145,10	Bir hissəsi ödənilib
341	414	950,00	Müəssisə öz işçisinin aldığı mala görə götürdüyü öhdəlik üzrə hesablayıb
414	221	950,00	Öhdəlik ödənilib
202	414	12.000,00	Sığorta müqaviləsi üzrə öhdəlik hesablanıb
414	223	2.000,00	Bir hissəsi ödənilib

IX.Təxirə salınmış vergi öhdəlikləri

Təxirə salınmış vergi öhdəlikləri hesablar planının 42-ci maddəsində uçota alınır və bunun üçün 421 Nöli "Təxirə salınmış vergi öhdəlikləri" və 422 Nöli "Digər təxirə salınmış vergi öhdəlikləri" hesablarından istifadə edilir.

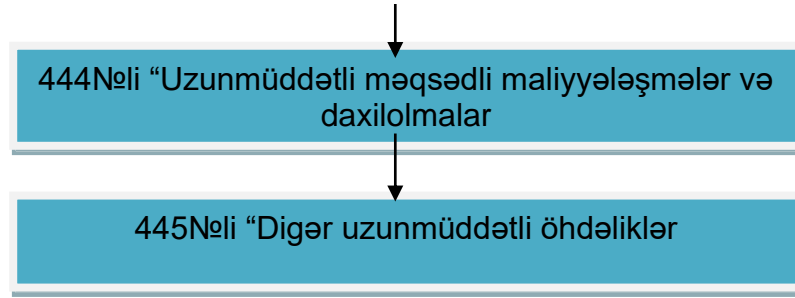
Misal: Müəssisənin il ərzində maliyyə (mühasibat) hesabında gəliri 600.000,00 manat, amortizasiya xərci 20.000,00 manat, digər xərclər 450.000,00 manat olub. Mənfəət vergisi 20% hesabı ilə 130.000,00 manatdan hesablanmalıdır (600.000,00 -20.000,00 -450.000,00). Ancaq Vergi Məcəlləsinə uyğun olaraq ancaq 15.000,00 manat amortizasiya xərci gəlirdən çıxıla bilər. Bu halda vergi 135.000,00 manatdan hesablanır (600.000,00 – 15.000,00 - 450.000,00). Aradakı fərq 1.000,00 manat ((135.000,00-130.000,00)X20%) təxirə salınmış vergi öhdəliyinin məbləğini göstərir. Əgər ilin əvvəlinə təxirə salınmış vergi öhdəliyinin məbləği 90,00 manat olarsa, onda ilin sonuna təxirə salınmış vergi öhdəliyinin məbləği 1.090,00 manat (90,00 +1.000,00) olur.

Debet	Kredit	Məbləğ	Əməliyyatın məzmunu
161	421	1.000,00	Mənfəət vergisi üzrə təxirə salınmış vergi öhdəliyi hesablanıb
162	422	300,00	Digər təxirə salınmış vergi öhdəliyi hesablanıb

X.Sair uzunmüddətli öhdəliklər

Sair uzunmüddətli öhdəliklər hesablar planının 44-cü maddəsində uçota alınır.

Əgər müəssisə pensiya təminatı planına malik olarsa və ya hər hansı digər şəkildə keçmiş işçilər üçün onlar təqaüdə çıxdıqdan sonra pensiya öhdəliyini qəbul edərsə bu 441 Nöli hesabda uçota alınır.

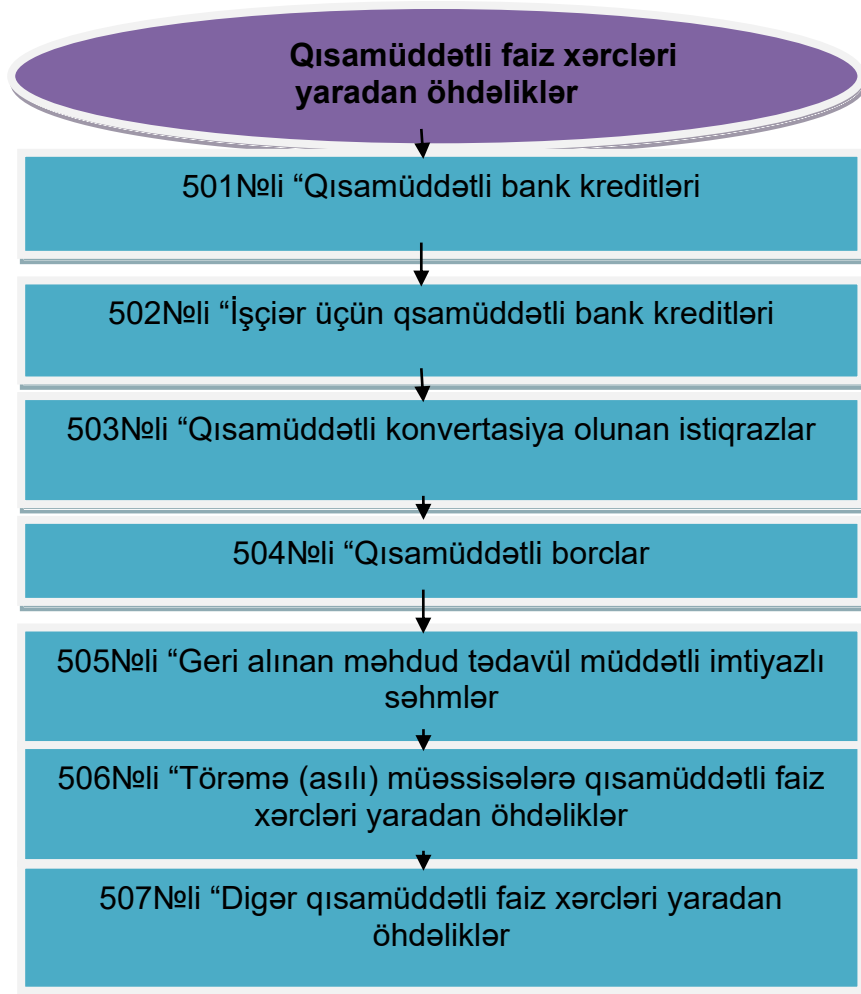
Hesabat dövründə alınmış, lakin gələcək hesabat dövrlərinə aid olan gəlirlər (faizlər) 442 Nöli hesabda göstərməli və aid olduğu gələcək dövrdə mənfəət və zərər haqqında hesabatda təqdim edilməlidir.

Hesabat tarixindən 12 ay müddətindən artıq vaxta alınan avanslar 443 Nöli hesabda uçota alınır.

Hesabat tarixindən sonra 12 ay müddətindən artıq dövr ərzində torpaq, tikili və avadanlıqların alınması üçün əldə olunan maliyyə vəsaitləri 444 Nöli hesabda alınır.

XI.Qısamüddətli faiz xərcləri yaradan öhdəliklər

Qısamüddətli faiz xərcləri yaradan öhdəliklər hesablar planının 5-ci bölməsinin 50-ci maddəsində uçota alınır.

Qısamüddətli öhdəliklərin müddəti adətən 12 aydan (1 ildən) az olmalıdır.

Müəssisənin bankdan götürdüyü 12 ay müddətindən artıq olmayan kreditlər 501Nəli hesabda əks etdirilir. Müvafiq hesabda müəssisənin ölkə ərazisindəki və xarici banklardan milli və xarici valyutalarla aldığı müxtəlif qısamüddətli kreditlərin vəziyyəti və hərəkəti uçota alınır.

Kreditləşmə, kreditlərin sənədləşdirilməsi və onların ödənilməsi qaydaları bankın bu haqda olan müvafiq qaydaları və kredit müqavilələri ilə nizamlanır.

Vaxtında ödənilməmiş bank kreditləri ayrıca uçota alınır.

Kreditlər alındıqda 501Nəli hesabın kreditinə, ödəniş mənbəyini uçota alan hesabların debetinə yazılır. Kredit faizi ödənmə vaxtından asılı olmayaraq aid olduğu ayın xərclərinə daxil edilir (uçot siyasətində hesablama metodundan istifadə edildikdə).

Uzunmüddətli kreditlər üzrə analitik uçot kreditlərin növləri, onları verən banklar, valyuta növü s. üzrə aparılır.

Müəssisənin işçilərinə fərdi mənzil tikintisi, bağ evlərinin tikintisi və s. məqsədlərlə borc vermək, həmçinin kreditə satılmış mallara görə ticarət təşkilatlarına ödəniləsi məbləğlər üçün müəssisənin aldığı bank kreditlərinin vəziyyəti haqqında məlumatların uçotu üçün 502Nəli "İşçilər üçün qısamüddətli bank kreditləri" hesabında aparılır.

Kreditləşmə, kreditlərin sənədləşdirilməsi və onların ödənilməsi qaydaları bankların normativ sənədləri ilə nizamlanır.

XII.Qısamüddətli qiymətləndirilmiş öhdəliklər

Hesablar planına uyğun olaraq 51-ci maddədə Qısamüddətli qiymətləndirilmiş öhdəliklər uçota alınır.

Misal: Müəssisə 1 ədədinin qiyməti 74,20 manat olmaqla avtomobil istehsal edir. Alıcılara zəmanət verməklə il ərzində 16500 ədəd satılıb. Sonda məlum olur ki, 100 ədədi standarta uyğun gəlmədiyindən müştərilərin pulu geri qaytarılmalı, yaxud dəyişdirilməlidir. Bu halda müəssisənin 7.420,00 manat (100 X 74,20) qiymətləndirilmiş öhdəliyi yaranır.

XIII.Əmlak və şəxsi sığorta üzrə hesablaşmalar

Müəssisə sığortaçı kimi çıxış edərkən, onun əmlakının və işçi heyətinin sığorta edilməsi üzrə qısamüddətli öhdəliklər haqqında məlumatları ümumiləşdirmək üçün uçotda 515Nəli hesabdan istifadə etmək olar. Hesablanan sığorta xərci istehsal məsrəflərini, yaxud digər sığorta ödəmələri mənbələrini uçota alan hesabların debetinə, 515Nəli hesabın kreditinə yazılır.

XIV.Vergi və sair məcburi ödənişlər üzrə öhdəliklər

Vergi və sair məcburi ödənişlər üzrə öhdəliklər 52-ci maddədə uçota alınmaqla 521Nəli “Vergi öhdəlikləri”, 522Nəli “Sosial sığorta və təminat üzrə öhdəliklər”, 523Nəli “Digər məcburi ödənişlər üzrə öhdəliklər” hesablarından istifadə edilir.

521Nəli hesab müəssisənin, onun işçi heyətinin və təsisçilərinin büdcəyə ödədikləri, bütün növ vergilər üzrə hesablaşmalar haqqında məlumatların ümumiləşdirilməsi üçün istifadə olunur. Büdcəyə hesablanmış vergilər 521-ci hesabın kreditində, həmin vergilər üzrə ödənilmiş məbləğlər isə debetinə yazılır.

523Nəli hesabda rüsum, lisenziya və digər məcburi ödənişlərin uçotu aparıla bilər.

Debet	Kredit	Məbləğ	Əməliyyatın məzmunu
901	521	11.745,00	Mənfəətdən vergi hesablanıb
533	521	3.545,75	Fiziki şəxslərin əmək haqqından gəlir vergisi hesablandıqda
534	521	974,00	Təsisçilərdən ödənilən dividəndə görə gəlir vergisi hesablanıb
202,731	521	8.786,10	Əmlak, torpaq, maddən və s. vergilər hesablandıqda
223	521	6.147,00	Büdcəyə artıq ödənilmiş vergi və rüsum məbləğləri geri qaytarılıb
521	223	4.325,00	Büdcəyə olan borc bank hesablaşma hesabından ödənildikdə
103, 113, 123, 131, 191, 193, 202, 203, 242, 245, 342, 421, 422, 514, 533, 534, 545, 711, 721, 731, 901, 902	521	10.000,00	Vergi öhdəlikləri yarandıqda
521	221, 223, 224, 225	10.000,00	Vergi öhdəlikləri ödənildikdə
521	611	10.000,00	Vergi öhdəliklərinin bağışlanması və ya iddia müddətinin keçməsi ilə əlaqədar qanunvericiliklə müəyyən edilmiş qaydada silinməsi
521	241-1		Əldə edilmiş aktivlər üzrə hesablanmış əlavə dəyər vergisi əvəzləşdirildikdə

XV.Sosial sığorta və təminat üzrə öhdəliklər

İşçi heyətinin dövlət sosial sığorta, pensiya təminatı və başqa bu kimi hesablaşmalar haqqında məlumatların uçotu üçün hesablar planında 522Nöli "Sosial sığorta və təminat üzrə öhdəliklər" hesabı nəzərdə tutulmuşdur. Bu hesabın tərkibində aşağıdakı subhesablar açıla bilər:

522-01 "Sığortaedənin hesabına sosial sığorta üzrə hesablaşmalar"

522-02 "Sığortaolunanın hesabına sosial sığorta üzrə hesablaşmalar"

522-01 "Sığortaedənin hesabına sosial sığorta üzrə hesablaşmalar" subhesabında müəssisənin işçi heyətinin sığortaedənin hesabına, məcburi dövlət sosial sığortasına ayırmaları üzrə hesablaşmaları uçota alınır.

522-02 "Sığortaolunanın hesabına sosial sığorta üzrə hesablaşmalar" subhesabında işçi heyətinin sığortaolunanın (işçinin) hesabına, məcburi dövlət sosial sığortasına ayırmalar uçota alınır.

Debet	Kredit	Məbləğ	Əməliyyatın məzmunu
202,721	533	20.000,00	Hesablanmış əmək haqqı, mükafatlar, məzuniyyət haqları və digər gəlirlər
202,721	522-01	4.400,00	Hesablanmış əmək haqqına, mükafatlara, məzuniyyət haqlarına və digər gəlirlərə görə sosial sığorta fonduna, sığortaedənin hesabına 22% ayırmalar edilib
533	522-02	600,00	Hesablanmış əmək haqqından, sığortaolunanın hesabına 3% ayırmalar hesablanıb
522	611	10000,00	Sosial sığorta və təminat üzrə öhdəliklərin bağışlanması və ya iddia müddətinin keçməsi ilə əlaqədar qanunvericiliklə müəyyən edilmiş qaydada silinməsi

XVI.Sair qısamüddətli öhdəliklər

Sair qısamüddətli öhdəliklər hesablar planının 54-cü maddəsində uçota alınır.

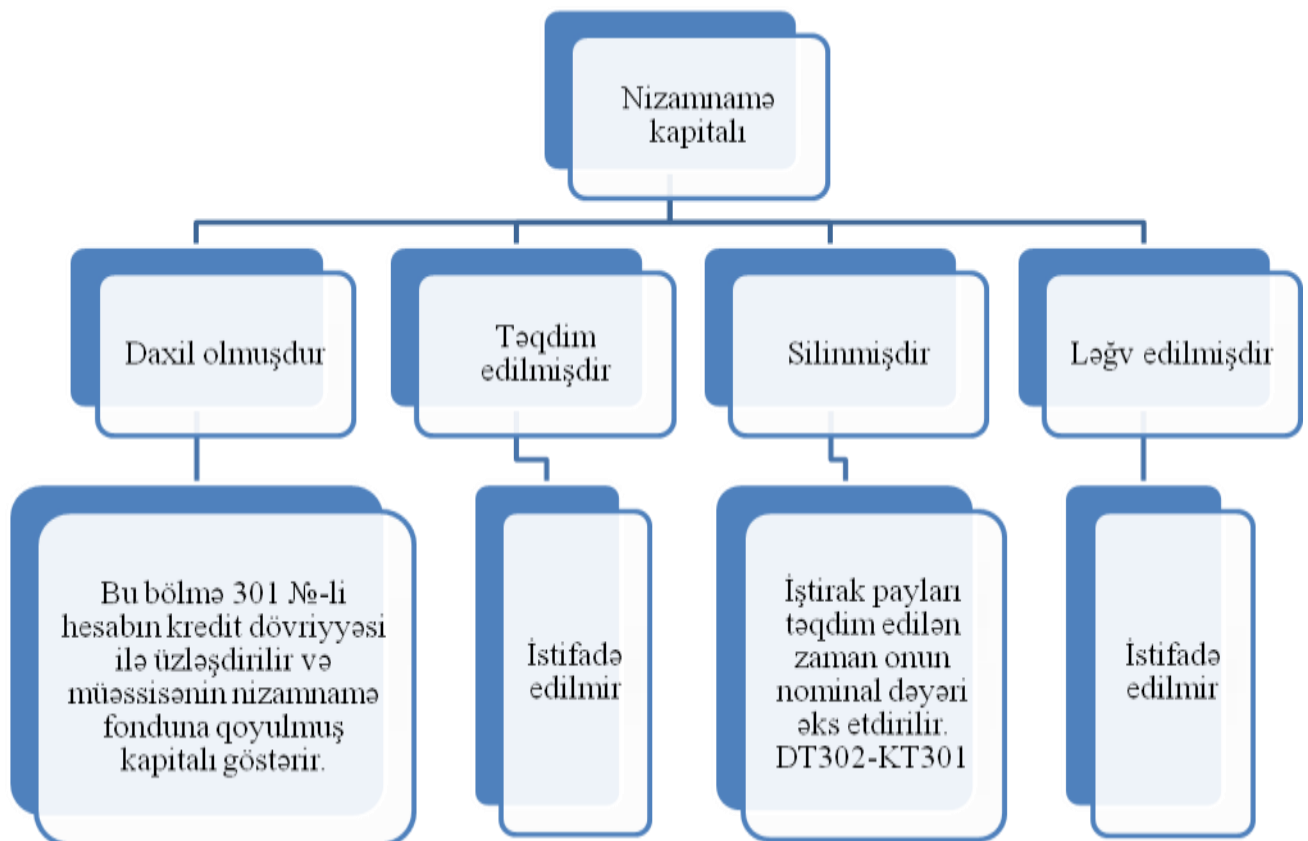

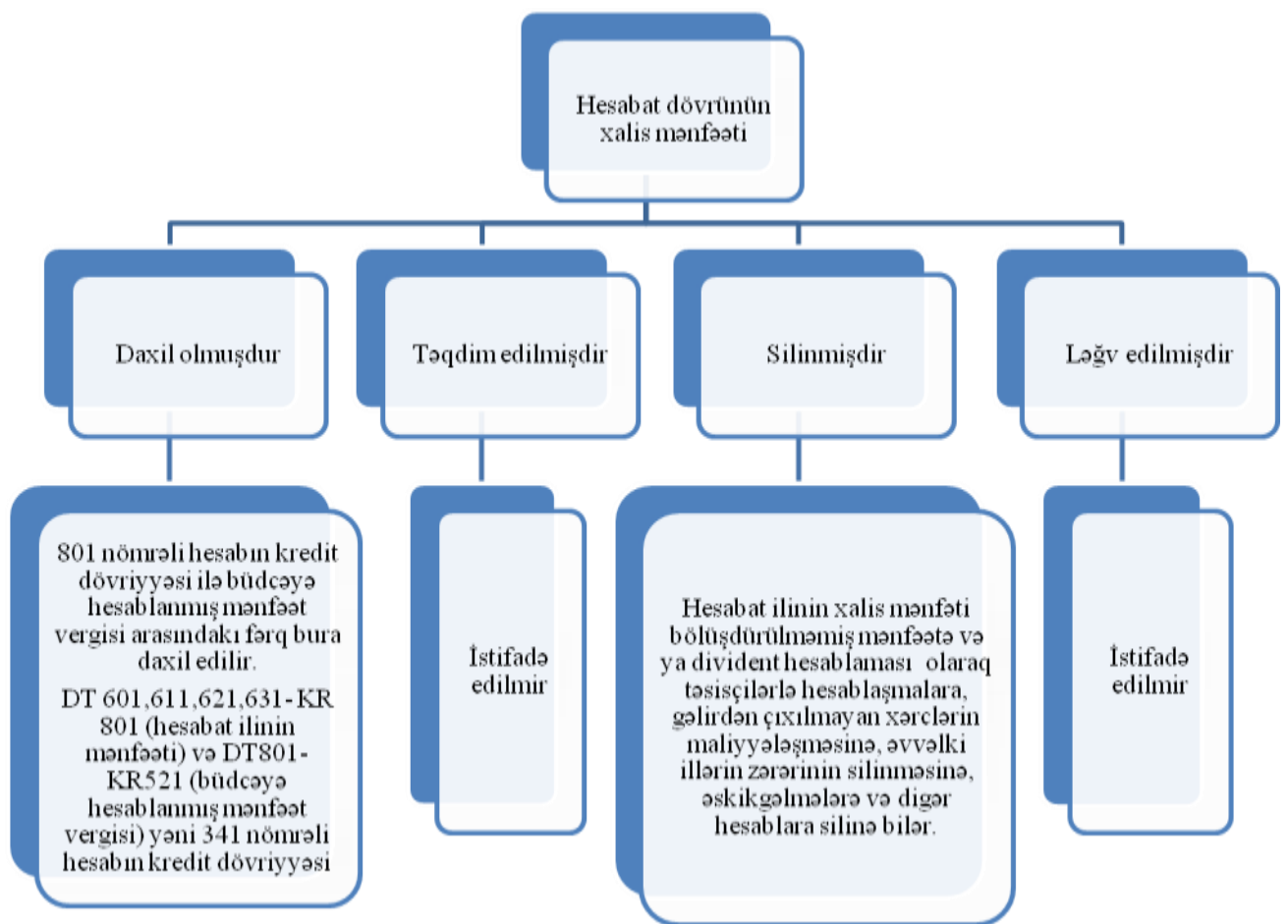
Əgər müəssisə pensiya təminatı planına malik olarsa və ya hər hansı digər şəkildə keçmiş üzçilər üçün onlar təqaüdə çıxdıqdan sonra qısamüddətli pensiya öhdəliyini qəbul edərsə bu 541Nəli hesabda uçota alınır.

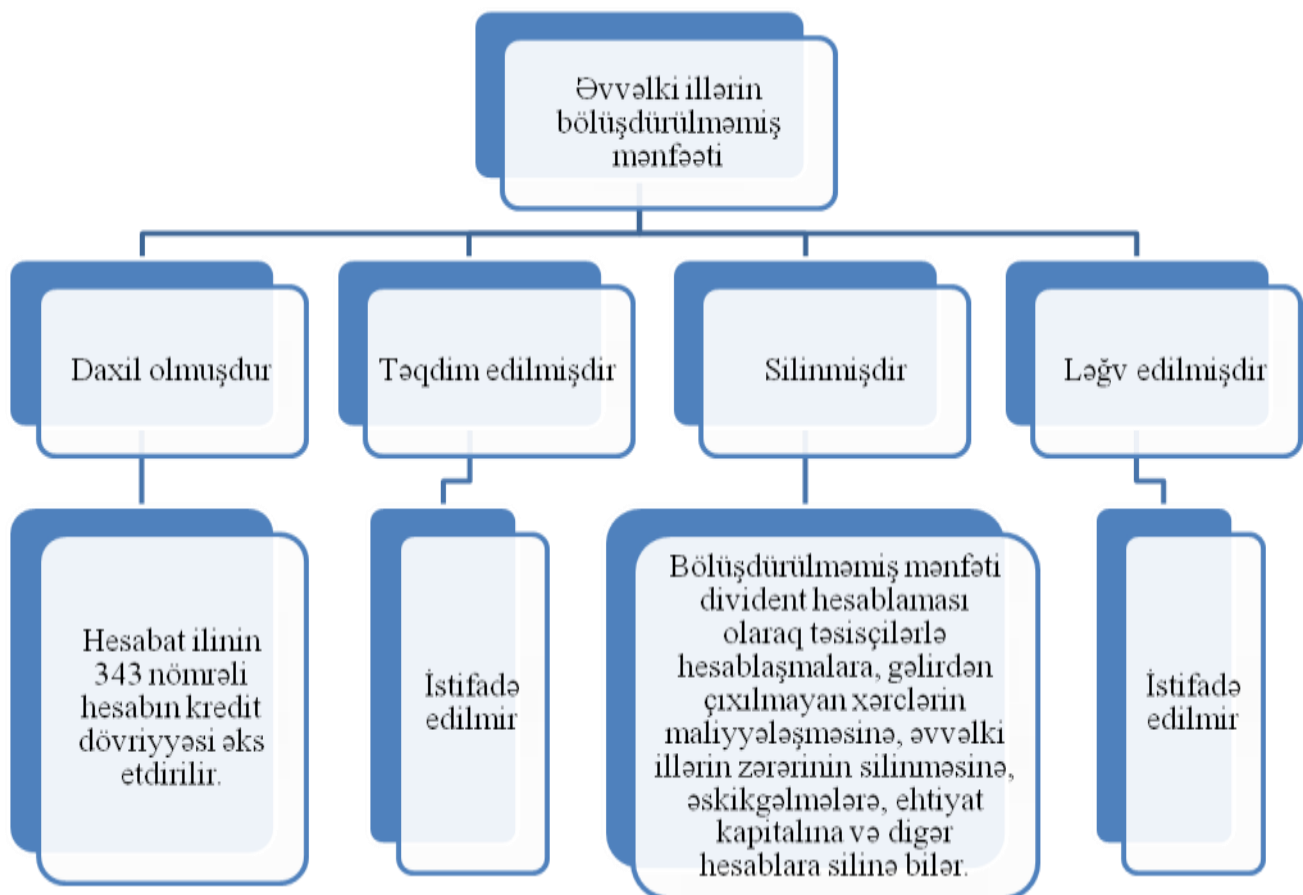
Hesabat dövründə alınmış, lakin gələcək hesabat dövrlərinə aid olan gəlirlər (faizlər) 542Nəli hesabda göstərməli və aid olduğu gələcək dövrdə mənfəət və zərər haqqında hesabatda təqdim edilməlidir.

Hesabat tarixindən 12 ay müddətindən az müddətə alınan avanslar 543Nəli hesabda uçota alınır. Hesabat tarixindən sonra 12 ay müddətindən az dövr ərzində torpaq, tikili və avadanlıqların alınması üçün əldə olunan maliyyə vəsaitləri 544Nəli hesabda uçota alınır.

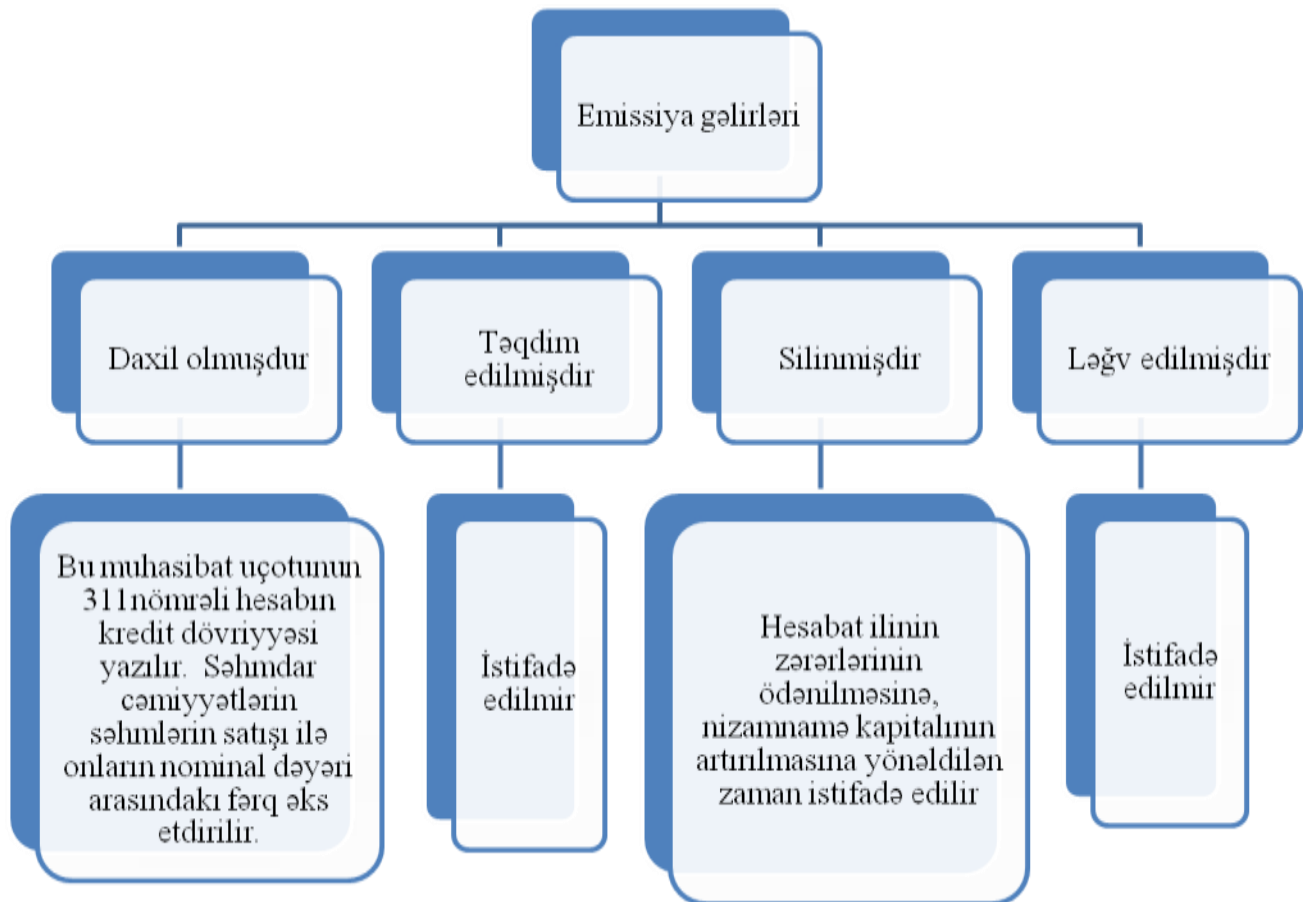
XVII. Kapitalın və öhdəliklərin uçotunun mənfəət vergisinin bəyannaməsi ilə uzlaşdırılması

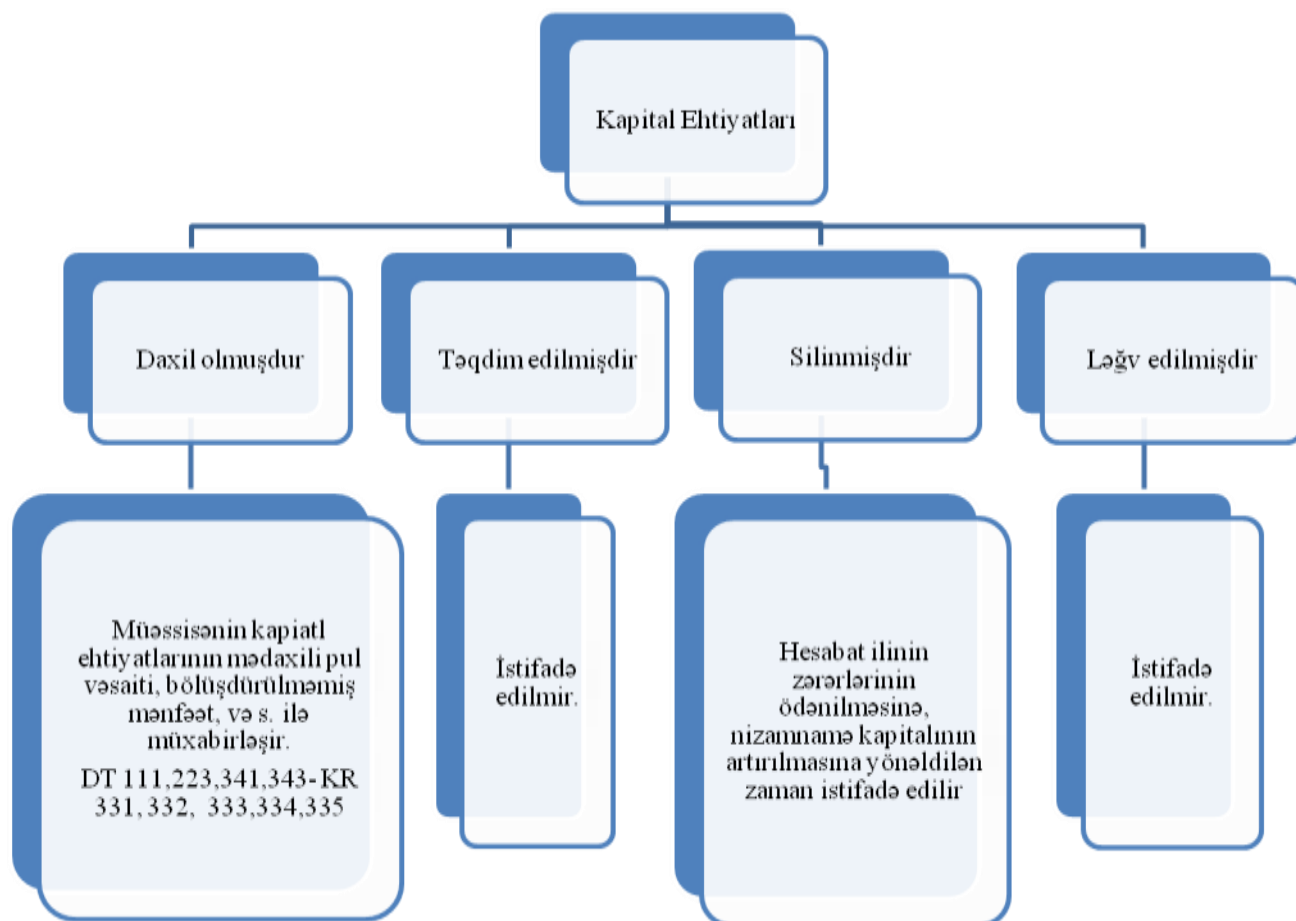

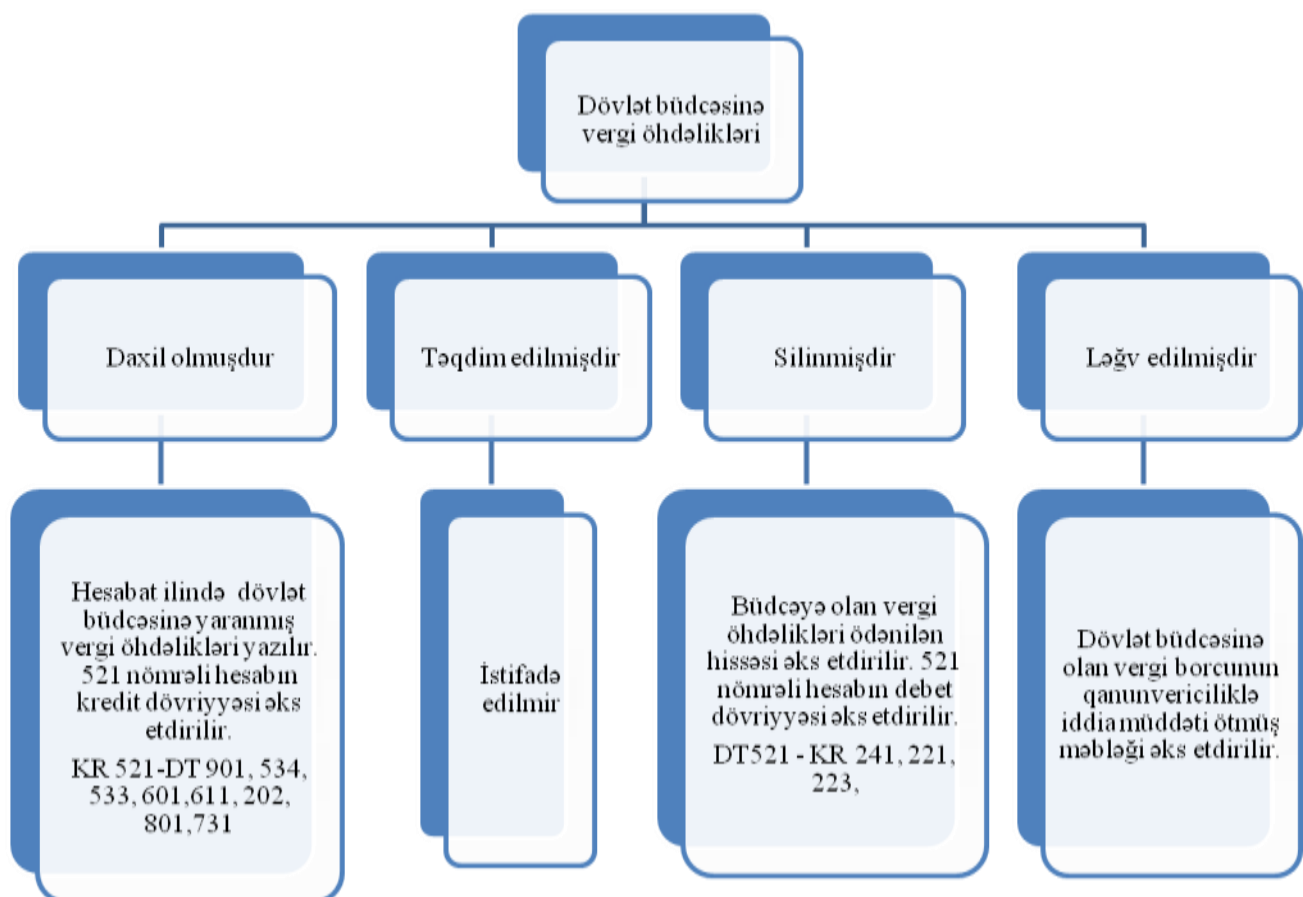

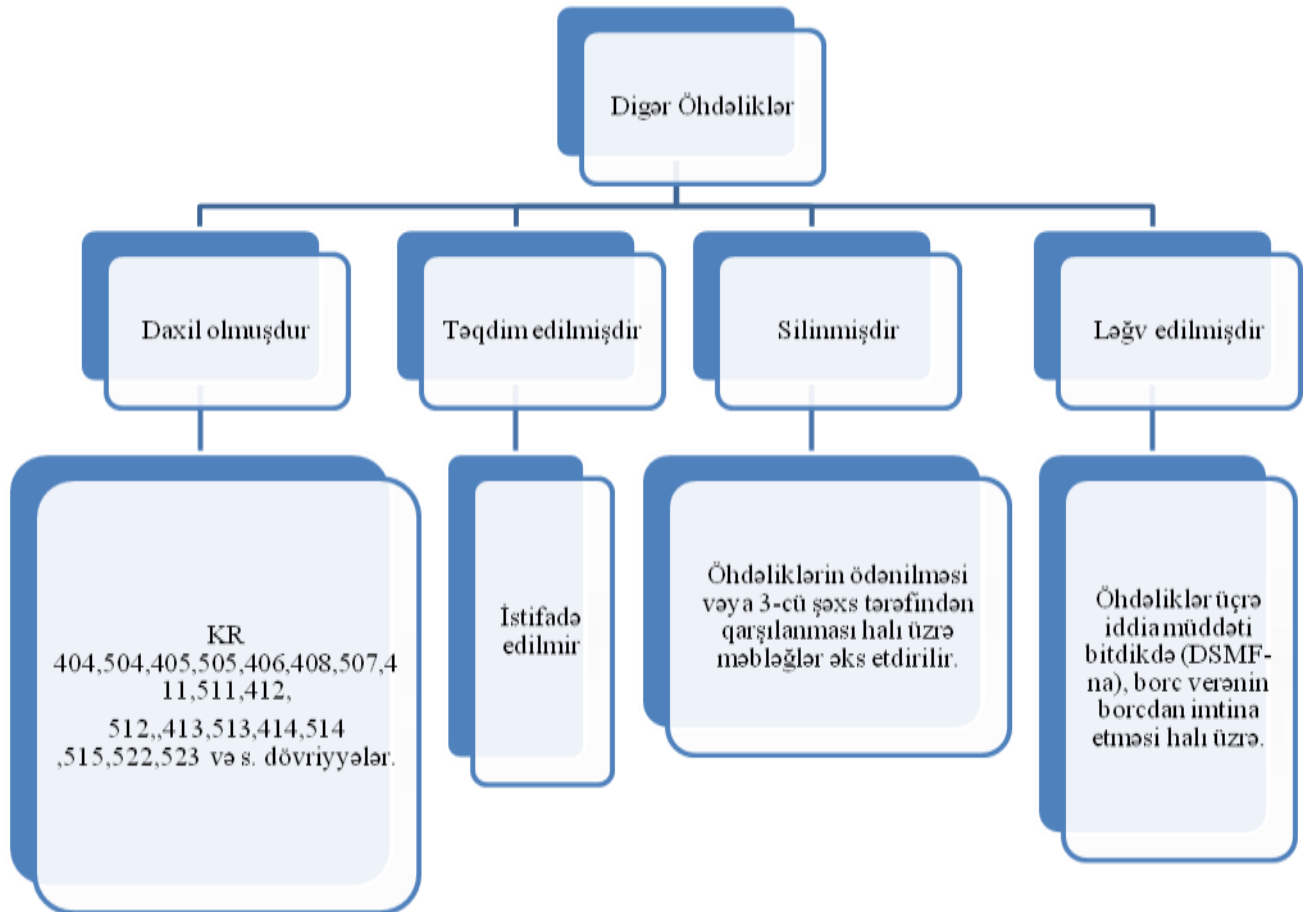

Nəzarət sualları:

1. Nizamnamə kapitalı nədir?
2. Təsis sənədlərinə uyğun məbləğdə nizamnamə kapitalı əks etdirildikdə hansı mühasibat yazılışı tərtib edilir?
3. Təsisçi tərəfindən nizamnamə kapitalına avadanlıq qoyulduqda hansı mühasibat yazılışı tərtib edilir?
4. Bölüşdürülməmiş mənfəət hesabına nizamnamə kapitalının artması əks etdirildikdə hansı mühasibat yazılışı tərtib edilir?
5. Təsisçi öz vəsaitini geri götürdükdə nizamnamə kapitalının azalması əks etdirildikdə hansı mühasibat yazılışı tərtib edilir?
6. Emissiya gəliri nədir?
7. Emissiya güzəşti nədir?
8. Büdcəyə hesablanmış vergilər hansı hesabın kreditinə yazılır?
9. Büdcəyə vergilər üzrə ödənilmiş məbləğlər hansı hesabın debetinə yazılır?

Müstəqil öyrənmə üçün tapşırıqlar:

1. Kapitalın və öhdəliklərin mühasibat və vergitutma məqsədləri üçün müqayisəsi.

İstifadə edilmiş ədəbiyyat siyahısı

1. Kərimov A.R. Mühasibat uçotu, vergilər. Bakı, 2015
2. Cəfərov A.M. Mühasibat uçotu \ ikinci nəşr \ . Bakı, 2012
3. Quliyev V., Fətullayev R., Kərimov A. Beynəlxalq uçot və hesabatə giriş. Bakı, 2015

4. Mühasibat uçotunun əsasları.(beynəlxalq). Dərs vəsaiti. Birinci nəşr- GRBS. Bakı, 2010
5. Maliyyə Hesabatlarının Beynəlxalq Standartlarına və Kommersiya Təşkilatları üçün Milli Mühasibat Uçotu Standartlarına əsasən mühasibat uçotunun aparılması Qaydaları. Azərbaycan Respublikası Maliyyə Nazirliyinin Kollegiyasının Q-09 nömrəli 30 yanvar 2017-ci il tarixli qərarı
6. www.taxes.gov.az
7. www.maliyye.gov.az
8. www.muhasib.az